Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto

Essi Eerola

18.2.2025 SP/2025/93
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

Suomen Pankin asiantuntijalausunto asiaan K 22/2024 vp Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2024

1 VTV:n finanssipolitiikan valvonnan raportti 2024

Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) vuotuinen finanssipolitiikan valvonnan raportti 17.12.2024 sisältää kolme kokonaisuutta: Suomen talouden ja julkisen talouden näkymät, arvio hallituksen finanssipolitiikasta ja katsaus uusiin EU:n finanssipolitiikan sääntöihin.

2 Suomen talouden ja julkisen talouden näkymä

VTV arvioi ajankohtaista suhdannetilannetta kehittämänsä lämpökartan avulla. Lämpökartan mukaan suhdanne viileni selvästi vuoden 2023 syksyllä ja heikko kehitys jatkui vuonna 2024. Raportin mukaan Suomen talouden suhdanne näyttää kehittyvän hitaasti parempaan suuntaan lähitulevaisuudessa.

Samaan suuntaan viittaavat kokonaistaloudelliset ennusteet. Suomen Pankin joulukuun 2024 ennusteen mukaan Suomi toipuu taantumasta hitaasti. Epävarmuus maailmantalouden näkymistä hillitsee viennin kasvua. Yksityinen kulutus elpyy hitaasti, sillä luottamus talouteen on heikkoa. Toisaalta korkotason lasku ja rahoitusmarkkinoiden odotukset tulevista koronlaskuista tukevat investointeja ja yksityistä kulutusta. Tänä vuonna talous kasvaa 0,8 % ja seuraavina vuosina 1,8 % ja 1,3 %. Inflaatio pysyy lähivuosina alle 2 prosentissa.[1]

Riskit huonompaan kehitykseen ovat kuitenkin suuria. Geopoliittiset jännitteet lisäävät maailmantalouden epävakautta. Lisäksi maailmankaupan toimintaympäristö on muuttumassa Suomen viennin kannalta epäsuotuisasti. Toteutuessaan uudet tullimaksut haittaisivat Suomen vientiä sekä suoraan että hidastamalla Suomen muiden vientimarkkinoiden kasvua. [2]

Talouskasvun viriäminen ja mittavat sopeutustoimet vahvistavat julkista taloutta, joka säilyy silti syvästi alijäämäisenä. Suomen Pankin joulukuun ennusteessa julkisyhteisöjen alijäämä oli 4 % vuonna 2024. Kuluvana vuonna alijäämä on noin 3,7 %. Talouden kasvun elpyessä ja sopeutustoimien myötä alijäämä pienenee, mutta hitaasti ja alittaa 3 %:n rajan vasta vuonna 2027. Erityisesti

[1] Suomen Pankki julkaisee BKT-, työllisyys- ja inflaatioennusteiden päivityksen 11.3.2025.
[2] https://www.eurojatalous.fi/fi/2024/5/tullit-ja-kauppapoliittinen-epavarmuus-heikentavat-talouskasvua/

hyvinvointialueiden talouden näkymä on vaikea. Rahoitustasapainon saavuttaminen on vaativa tavoite. Lisäksi vaadittavien toiminnallisten pysyvien lisäsäästöjen löytäminen vaikuttaa lyhyellä aikavälillä erityisen vaikealta.

Suurten alijäämien vuoksi velkasuhde kasvaa edelleen ja on vuonna 2027 jo lähellä 90 prosenttia. Valtion ja paikallishallinnon alijäämät kasvattavat edelleen velkaa. Taustalla on myös muita tekijöitä kuten puolustusvälinehankinnat lisäksi ARA-lainat ovat lisänneet tilastoitua velkaa enemmän kuin alijäämän perusteella voisi arvioida.

Velkaantumistrendi on huolestuttava, kun ikäsidonnaisten hoito- ja hoivamenojen kasvupaine on tiedossa, ja samalla julkisen velan korkomenojen kasvu kaventaa finanssipolitiikan liikkumavaraa.

3 Finanssipolitiikan linja

Annettuna velkasuhteen ennustettu kehitys hallituksen finanssipolitiikan linja on oikeansuuntainen. Hallitusohjelman mukainen 6 mrd. euron säästötavoite nojasi pääosin menoleikkauksiin, hyvinvointialueiden toimintatapojen muutoksiin sekä työmarkkinauudistusten työllisyysvaikutuksiin. Hallituksen päätökset keväällä 2024 noin 3 mrd. euron sekä tulo- että menopuolen sopeutustoimista olivat tärkeä täydennys sopeutuskokonaisuuteen.

Merkittävistä sopeutustoimista huolimatta hallituksen alijäämää ja velkasuhdetta koskevat tavoitteet näyttävät karkaavan. VTV arvioi, että hallituksen vaalikaudelle asettaman rahoitusasematavoitteen saavuttaminen näyttää epätodennäköiseltä. Raportissa todetaan, että hallituksen tavoitteisiin ja nykyennusteisiin peilaten vaatisi tavoitteen toteutuminen ennakoitua positiivisempaa suhdannekehitystä. Siinä ei kuitenkaan esitetä kovin selkeää arviota lisäsopeutustarpeesta tai siitä, tullaanko ensimmäisen keskipitkän aikavälin suunnitelman mukaisella nettomenopolulla pysymään.

Myös Suomen Pankin julkisen talouden arvion perusteella vaikuttaa epätodennäköiseltä, että tähän mennessä tehdyt julkisen talouden sopeutustoimet riittäisivät taittamaan velkaantumisen kasvun. Suomen Pankin joulukuun ennusteen pohjalta tehty velkadynamiikkalaskelma viittaa siihen, että 4,5 mrd. euron lisäsopeutus seuraavien 7 vuoden aikana riittäisi pysäyttämään velkasuhteen kasvun keskipitkällä aikavälillä.[3] Julkisen talouden rakenteellisen alijäämän supistaminen kestävällä tavalla edellyttäisi kuitenkin pysyvästi vahvempaa talouskasvua finanssipolitiikan korjaavien toimien ohella.

[3] https://www.eurojatalous.fi/fi/2024/5/julkisen-velkasuhteen-taittaminen-vaatii-pitkajanteisyytta/

Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto

Essi Eerola

18.2.2025 SP/2025/93
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

4 EU:n finanssipolitiikan säännöt ja kotimaisen säännöstön uudistaminen

Poliittisella prosessilla on taipumus niin sanottuun alijäämäharhaan, mikä saattaa johtaa julkisten menojen liialliseen kasvuun ja siten liialliseen velkaantumiseen.[4] Finanssipolitiikan sääntöjen voidaan ajatella toimivan tavoitteensa mukaisesti, jos ne hillitsevät velkaantumista noususuhdanteessa eivätkä rajoita finanssipolitiikan mahdollisuutta toimia vastasyklisesti taantumassa.

EU:n finanssipolitiikan sääntöjen keskeinen tavoite on turvata jäsenmaiden velkakestävyys ja siten suojata muita maita yhden jäsenmaan ylivelkaantumisen haitallisilta vaikutuksilta. Tätä taustaa vasten on hyvä, että uudessa EU:n sääntökehikossa velkakestävyysanalyysilla on aikaisempaa tärkeämpi rooli ja että sääntöjen mukaan tavoitellaan korkeiden velkasuhteiden kääntämistä uskottavasti laskuuralle. VTV arvioi perustellusti, että velkakestävyysanalyysia tulee vielä kehittää, jotta se kuvaa riittävän hyvin yksittäisen jäsenmaan tulevaa kehitystä. Asia on tärkeä, koska velkaantumisen vähentäminen tulee tehdä hallitusti ja pitkäjänteisesti negatiivisten kasvuvaikutusten vähentämiseksi.

Uudessa kehikossa velkakestävyysanalyysi ja siitä johdetun nettomenosäännön merkitys korostuu. Nettomenosääntö antaa periaatteessa paremman mahdollisuuden suunnitella julkista rahankäyttöä ja seurata sitä. Toisaalta nettomenojen sallitun kasvuvauhdin määrittävä prosessi on monimutkainen ja läpinäkymätön ja sisältää edelleen hankalasti määriteltäviä elementtejä. VTV:n raportissa esitetään kiinnostava analyysi siitä, millä tavalla arvioitua hitaampi inflaatio vaikuttaa nettomenojen viiteuraan. Se tuo näkyväksi myös sen, ettei menosäännön noudattaminen automaattisesti johda siihen, että velkasuhde kehittyy odotetulla tavalla.

Myös kotimaiset finanssipolitiikan säännöt uudistettava kuluvan vuoden aikana. EU:n finanssipoliittinen säännöstö painottuu velkakestävyyteen. Sen sijaan kotimaisen sääntökehikon uudistamisen lähtökohtana tulee olla se, miten kehikko parhaiten tukee Suomen omia julkisen talouden tavoitteita.

Vaalikaudet ylittävää kansallista tavoitteenasettelua tulisi vahvistaa. Esimerkiksi Ruotsin sääntökehikossa on mukana rakenteellista eli suhdanteen vaikutuksesta puhdistettua julkisyhteisöjen rahoitusasemaa koskeva tasapainotavoite. Valtiopäivät asettaa tasapainotavoitteen joka kahdeksas vuosi vaalikauden lopussa niin, että uusi tavoite koskee ennakoivasti seuraavia vaalikausia. Vastaavia pitkäjänteiseen päätöksentekoon ohjaavia elementtejä voitaisiin tuoda nykyistä selkeämmin osaksi myös Suomen kansallista lainsäädäntöä. Samalla kulloisellakin hallituksella tulisi olla velvoite noudattaa tavoitteiden mukaista finanssipolitiikkaa tai

[4] Talouspolitiikan arviointineuvoston raportti 2020. https://talouspolitiikanarviointineuvosto.fi/raportit/vuosiraportit/raportti-2020/

Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto

Essi Eerola

18.2.2025 SP/2025/93
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

tavoitteista poikettaessa antaa selonteko eduskunnalle poikkeaman syistä ja korjaavista toimista.

EU-lainsäädäntö antaa kansallista harkintavaltaa siihen, kuinka riippumattomia finanssipolitiikan valvojia osallistetaan sääntöihin liittyvissä prosesseissa. Kun otetaan huomioon Suomen julkisen talouden heikko näkymä sekä se, että Suomen julkinen talous on ollut kroonisesti alijäämäinen finanssikriisistä lähtien, lainsäädännössä olisi syytä vahvistaa finanssipolitiikan kotimaisia valvontaprosesseja ja -instituutioita. Riippumattomat valvontainstituutiot tukevat kestävää finanssipolitiikkaa muun muassa siten, että ne lisäävät finanssipolitiikan suunnittelun ja seurannan läpinäkyvyyttä ja luovat pitkäjänteisyyteen tähtäävää päätöksentekokulttuuria.

Jakelu Eduskunnan tarkastusvaliokunta